

Dr Michał Chajda

**AUTOREFERAT
W POSTĘPOWANIU HABILITACYJNYM**

Rzeszów 2019

SPIS TREŚCI

I.	Przebieg pracy i zdobyte stopnie naukowe	2
II.	Przegląd zainteresowań badawczych	3
III.	Prezentacja „osiągnięcia” (art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z 14. 03. 2003 r.)	8
	Cykl publikacji: Zobowiązania pieniężne w polskim prawie cywilnym	
IV.	Opis pozostałego dorobku i aktywności naukowej	16

I. PRZEBIEG PRACY NAUKOWEJ I ZAWODOWEJ

Urodziłem się w Lublinie, ale lata dzieciństwa i młodości spędziłem w Sandomierzu. W latach 1981-1989 uczęszczałem do Szkoły Podstawowej nr 4 w Sandomierzu, a latach 1989 - 1993 do miejscowego II Liceum Ogólnokształcącego im. T. Kościuszki, które ukończyłem z wyróżnieniem.

W latach 1993 – 1997 studiowałem na Wydziale Prawa Kanonicznego i Świeckiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, na kierunku prawo. W trakcie studiów uzyskałem stypendium naukowe za bardzo dobre wyniki w nauce, a ostatnich latach - indywidualny tok studiów, co pozwoliło mi na wcześniejszą obronę pracy magisterskiej. W okresie studiów uczęszczałem do Studium Samorządowego zorganizowanego przez Fundację Rozwoju KUL przy współdziałaniu Fundacji im. K. Adenauera, gdzie poznałem aspekty prawne i ekonomiczne funkcjonowania samorządu terytorialnego.

Egzamin magisterski zdałem z wynikiem bardzo dobrym na podstawie pracy magisterskiej *Prawne problemy nadzoru bankowego*, napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Wojciecha Łączkowskiego recenzowanej przez prof. dr hab. Mariana Zdyba. **W dniu 3 czerwca 1997 roku uzyskałem dyplom magistra prawa, z wynikiem bardzo dobrym.**

Z dniem 1 października 1997 roku zostałem zatrudniony na stanowisku asystenta w Katedrze Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa Kanonicznego i Świeckiego KUL. W 1998 roku podjąłem pracę w II. Katedrze Prawa Cywilnego, gdzie pracowałem do czerwca 2013 roku, początkowo na stanowisku asystenta, a od 25 lutego 2003 roku – na stanowisku adiunkta.

W dniu 24 czerwca 2002 r. obroniłem rozprawę doktorską *Ustawowe ograniczenia swobody kształtowania umowy kredytu bankowego*. Promotorem rozprawy był prof. dr hab. Józef J. Skoczyła, a recenzentami: prof. dr hab. Wojciech Łączkowski (KUL) i prof. dr hab. Wojciech Jan Katner (Uniwersytet Łódzki). Na podstawie uchwały Rady Wydziału z **dnia 24 września 2002 roku uzyskałem stopień doktora nauk prawnych w zakresie prawa.**

Z dniem 1 października 2013 roku podjąłem zatrudnienie na stanowisku adiunkta na Wydziale Prawa i Nauk Społecznych Wyższej Szkoły Finansów i Prawa w Bielsku-Białej, które zakończyłem z dniem 28 lutego 2019 roku. W latach 2016 - 2018 pełniłem funkcję Prodziekana Wydziału ds. Rozwoju.

Jednocześnie, w latach 2003 - 2015 byłem zatrudniony, jako w drugim miejscu pracy, w Zakładzie Prawa Cywilnego i Prawa Rzymskiego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego.

W latach 2005-2006, na podstawie umowy o dzieło współpracowałem z Wyższą Ekonomii i Prawa im. Prof. E. Lipińskiego w Kielcach.

Poczynając od semestru letniego 2019-2020, po wygraniu konkursu, jestem zatrudniony na stanowisku adiunkta w Zakładzie Prawa Cywilnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego, który jest moim pierwszym miejscem pracy i z którym wiązę swą przyszłość naukową.

Pragnę dodać, że od dnia 1 września 2016 roku wykonuję zawód adwokata w Świętokrzyskiej Izbie Adwokackiej w Kielcach.

II. PRZEGLĄD ZAINTERESOWAŃ BADAWCZYCH

Z uwagi na tematykę badawczą jednostek, w których przyszło mi pracować, wachlarz moich zainteresowań badawczych jest szeroki i urozmaicony. Większość moich prac dotyczy prawa prywatnego, ale niektóre wkraczają na grunt prawa publicznego, co w wielu kwestiach było nieuniknione.

Głównym nurtem moich badań, prezentowanych w dalszej części autoreferatu, jest problematyka prawna zobowiązań pieniężnych. W tym miejscu przedstawiam zainteresowania, które zaowocowały publikacjami lub referatami na konferencjach, ale które uznaję za **uboczne tematy badawcze**. Są to:

1. problemy nadzoru nad rynkiem bankowym,
2. prawne instrumenty ochrony konsumentów,
3. węzłowe problemy polskiego prawa cywilnego,
4. szczegółowe zagadnienia wykonywania zobowiązań umownych.

Ad. 1. Problemy nadzoru nad rynkiem bankowym

Zainteresowania prawem bankowym podjąłem jeszcze na studiach, w związku z pracą magisterską pt. *Prawne problemy nadzoru bankowego*, pisaną pod kierunkiem prof. W. Łączkowskiego. Tematykę bankową kontynuowałem jako asystent, wygłaszając referat pt. *Ewolucja nadzoru bankowego w Polsce*, na konferencji „Współczesne problemy prawa publicznego” (KUL 27.05.1999), opublikowany później w pracy „Współczesne problemy prawa publicznego”, t. I, Lublin 1999, s. 123-130. Kontynuowałem tematykę bankową w referacie pt. *Licencjonowanie banków jako podmiotowe ograniczenie prowadzenia działalności bankowej*, na Konferencji w KUL (26.04. 2000).

Konsekwencje braku nadzoru i problemy „prania” pieniędzy” poruszałem w referacie *Zwalczanie przestępczości w działalności bankowej*, na Konferencji „Etyka w działalności gospodarczej - fikcja czy sukces” w Wyższej Szkole Handlowej w Radomiu (13-14.03. 2003.), który został opublikowany w pracy „Etyka w działalności gospodarczej: fikcja czy sukces”, Radom 2003, s. 21-28.

W referacie pt. *Nadzór nad instytucjami kredytowymi*, wygłoszonym podczas Konferencji naukowej "Nowy porządek prawny na rynku kapitałowym" w Uniwersytecie Wrocławskim (27-28.10.2006) pozytywnie oceniłem przepisy o nadzorze nad rynkiem finansowym, opowiadając się jednocześnie za rozszerzeniem kompetencji nadzorczych Komisji Nadzoru Finansowego na instytucje parabankowe, takie, jak Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo - Kredytowe. Na temat KNF pisałem w publikacjach: *Ewolucja nadzoru nad instytucjami kredytowymi*, *Ius et Administratio*, vol. 14, Rzeszów 2007, s. 123-136, *Rola Komisji Nadzoru Finansowego dla zapewnienia bezpieczeństwa rynków finansowych* [w:] *Bezpieczeństwo Polski - historia i współczesność*, red. L. Antonowicz, T. Guz, M. R. Pałubska, Wyd. KUL, Lublin 2010, s. 199-209.

Badanie naukowe zawsze konfrontowałem z rzeczywistością gospodarczą i potrzebami rynku. W czasie, gdy wielu przedsiębiorców miało problemy z umowami o tzw. opcje walutowe, wygłosiłem referat nt. *Transakcje opcyjne i swoboda ich kształtowania*, na Konferencji „Odpowiedzialność menedżerów w czasie kryzysu. Kto odpowie za opcje i straty firm?”, zorganizowanej przez „Gazetę

Prawną” i Kancelarię T. de Virion i Wspólnicy (Warszawa, 23.06.2009.). Problem ten poruszyłem w publikacji pt. *Bezpieczeństwo rynku finansowego w 5 lat po wejściu do UE na przykładzie transakcji opcyjnych* (współautor), w: „Administracja i gospodarka w 5 lat po przystąpieniu do Unii Europejskiej”, red. M Szewczak, K. Grabczuk, Lublin 2010, Wyd. KUL, s. 175-201.

Uznałem, że źródłem problemów z transakcjami opcyjnymi było niewdrożenie Dyrektywy MIFID i beczynność nadzoru, który powinien ingerować w rynek bankowy ze względów ostrożnościowych.

Ad. 2. Prawne instrumenty ochrony konsumentów

W zakresie ochrony konsumentckiej skupiłem uwagę na kredycie konsumentckim. Wyniki badań na ten temat opublikowałem w artykule pt. *Wymagania i ograniczenia dotyczące treści kredytów konsumentckich*, „Prawo - Administracja – Kościół” 2001 Nr 4, s. 23-46. Porównałem rozwiązania ustawy o kredycie konsumentckim z rozwiązaniami niemieckiej Verbraucherkreditgesetz (VKG). Dużo uwagi poświęciłem przeciwdziałaniu lichwie, co zawarłem w publikacjach: *Ochrona praw klientów instytucji finansowych* [w:] „Człowiek pomiędzy prawem i ekonomią w procesie integracji europejskiej”, red. G. Dammacco, B. Sitek, O. Cabaj, Wyd. UWM, Olsztyn- Bari 2008, s. 107-114 oraz *Cywilnoprawne przepisy ograniczające wysokość oprocentowania umów o funkcji kredytowej*, „Studia Prawnicze” 2008, Nr 4, s. 7-21. W tym ostatnim artykule dowodzę, że przepisy o odsetkach maksymalnych powinny znaleźć zastosowanie również w odniesieniu do odsetek za opóźnienie, których stopa określona jest umownie.

W ramach ochrony konsumenta podjąłem kilka wątków nieporuszanych dotąd w literaturze polskiej, jak np. kwestię odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez leki, jako produkty niebezpieczne. Zagadnienie to przedstawiłem podczas konferencji „Rozwój prawa własności intelektualnej w sektorze farmaceutycznym” zorganizowanej przez Uniwersytet Rzeszowski (25-26. 03. 2010). Moje rozważania w kwestii szkód wyrządzonych przez leki zostały opublikowane w pracy „Rozwój prawa własności intelektualnej w sektorze farmaceutycznym” pod red. M. Załuckiego, C.H.Beck, Warszawa 2010, s. 1-11. W publikacji tej omawiam też sprzedaż leków na odległość i tematykę komórek macierzystych.

Ad. 3. Węzłowe problemy polskiego prawa cywilnego

Jako wykładowca prawa zobowiązań i uczeń Prof. W. Chrzanowskiego napisałem artykuł pt. *Ograniczenia swobody umów* do Księgi „Iustitia civitatis fundamentum” ku czci profesora Wiesława Chrzanowskiego, Lublin 2003, s. 245-281. W publikacji tej zwracam proponuję szerokie rozumienie zasady swobody umów, co uzasadniałem wykładnią historyczną i teleologiczną, podkreślając konieczność spójnego zakreślenia swobody kontraktowania w ramach jednolitego systemu prawnego.

Problematyce umowy pożyczki poświęciłem publikację elektroniczną pod tytułem „*Kancelaria notarialna*” w informacji prawniczej LEX (Sopot 2003) oraz *Przedawnienie roszczeń z umowy rachunku bankowego*, „Przegląd Sądowy” 2004, Nr 7-8, s. 118-133. Aktualne zmiany w kodeksie cywilnym prezentowałem studentom na Konferencji Naukowej w KUL (2003).

Do popularnego wydawnictwa „Leksykon obywatela”, por red. S. Serafin, B. Szmulik, Warszawa 2008, Wyd. C. H Beck opracowałem 62 autorskie hasła z zakresu prawa cywilnego.

Ogólne spojrzenia na polskie prawo cywilne zawarłem w referacie *Perspektywy zmian polskiego prawa cywilnego*, wygłoszonym na Ogólnopolskim Zjeździe Studentów Cywilistów pod hasłem „45 lat kodeksów cywilnych”, (KUL 23-25.02.2009.), w którym omówiłem między innymi wpływ nowych technologii oraz rozwiązań prawa europejskiego na polskie prawo cywilne.

Ad. 4. Szczegółowe zagadnienia wykonywania zobowiązań pieniężnych

Podstawowym obszarem moich zainteresowań naukowych jest od początku problematyka zobowiązań pieniężnych, a w szczególności zobowiązań bezgotówkowych. Wyniki moich badań w tym obszarze publikowałem w wielu artykułach i wygłaszałem na licznych konferencjach, jak Konferencja Naukowa „Prawo Internetu” na Interdyscyplinarnych Warsztatach Internetowych KUL (16.12.1999.), czy Konferencja „Najnowsze zmiany polskiego prawa prywatnego i publicznego a funkcjonowanie rynków finansowych” w Nałęczowie, którą zorganizował TNOiK w Rzeszowie (3 – 5.10. 2008.).

Tematyce tej poświęciłem szereg publikacji, np. *Kredytowanie przy pomocy kart kredytowych* [w:] Internet i nowe technologie - ku społeczeństwu przyszłości, Częstochowa 2003, s. 329-343; *Ewolucja form płatności od pieniądza gotówkowego do pieniądza elektronicznego*, ZN Uniwersytetu Rzeszowskiego, Nr 4/2006, Rzeszów 2006, s. 29-43, *Wykonywanie zobowiązań, których przedmiotem są formy pieniądza bezgotówkowego*, [w:] Najnowsze zmiany polskiego prawa prywatnego i publicznego a funkcjonowanie rynków finansowych, red. H. Cioch, W. Łączkowski, J. Skoczylas, M. Chajda, Rzeszów 2008, s. 25-35. W publikacjach zwracałem uwagę na wtórną kreację pieniądza w związku z kredytowaniem za pomocą kart kredytowych. Uznałem, że sprawa ta powinno być doprecyzowana, również odnośnie pieniądza elektronicznego.

Dowodziłem - co potwierdziło późniejsze prawo Unii Europejskiej - że należy dopuścić kredytowanie pieniądzem elektronicznym, kontrolując oczywiście wielkość kreacji wtórnej w tym zakresie. Zagadnienie to poruszyłem w referacie pt. *Ewolucja zasad rządzących zobowiązaniem pieniężnym*. na konferencji „Wyzwania w systemie bankowym XXI” zorganizowanej przez Wyższą Szkołę Ekonomii i Prawa im. prof. E. w Kielcach oraz Wyższą Szkołę Humanistyczno-Przyrodniczą w Sandomierzu (7-8.05. 2009.). Rozważania na temat zasad zobowiązań pieniężnym wobec pieniądza bezgotówkowego opublikowałem w „Wyzwania w systemie bankowym w XXI wieku” red. A. Piotrowska-Piątek i P. Ruczkowski, Kielce 2009, s.183-199.

Na III Zjeździe Cywilistów we Wrocławiu (24-27.09. 2008.) wygłosiłem referat i uczestniczyłem w dyskusji nad referatem prof. Józefa J, Skoczylasa na temat „Wyrażanie i wykonywanie zobowiązań w walutach obcych w świetle zasady walutowości”. W materiałach po Zjeździe znalazł się mój artykuł *Konsekwencje niewykonania zobowiązania pieniężnego* [w:] Zaciąganie i wykonywanie zobowiązań, red. E. Gniewek, K. Górka, P. Machnikowski, Warszawa 2010, Wyd. C. H. Beck, s. 39-49, Już wówczas zdecydowanie opowiadałem się za szerszym stosowaniem przepisów „antylichwiarskich” i utrzymaniu, ale nie poszerzaniu, przepisów dotyczących kar umownych.

III. PREZENTACJA WSKAZANEGO OSIĄGNIĘCIA NAUKOWEGO

Kierując się treścią art. 16 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w dziedzinie sztuki (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r, poz. 1789, ze zm.), jako swoje szczególne osiągnięcie po uzyskaniu stopnia doktora wskazuję

Cykl publikacji pt. Zobowiązania pieniężne w polskim prawie cywilnym

Całość badań objętych cyklem jest prezentowana w czterech etapach czasowych. W odrębnym zbiorze zostały zamieszczone pełne teksty publikacji. Zwieńczeniem moich badań objętych ww. cyklem była monografia *Zobowiązania pieniężne na tle przemian polskiego prawa prywatnego*, Toruń 2014, ss. 188. Monografia ta stanowi znaczącą pozycję w moim dorobku naukowym, ale w ramach niniejszego postępowania nie wskazuję jej jako „osiągnięcia” w rozumieniu ww. ustawy.

Na wskazany cykl składają się następujące publikacje:

- 1) *Kredytowanie przy pomocy kart kredytowych* [w:] Internet i nowe technologie - ku społeczeństwu przyszłości, Częstochowa 2003, s. 329-343,
- 2) *Przedawnienie roszczeń z umowy rachunku bankowego*, „Przegląd Sądowy” 2004, Nr 7-8,
- 3) *Ewolucja form płatności - od pieniądza gotówkowego do elektronicznego* „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego”, 2006 Nr 4, s. 29-43,
- 4) *Wykonywanie zobowiązań, których przedmiotem są formy pieniądza bezgotówkowego* [w:] Najnowsze zmiany polskiego prawa prywatnego i publicznego a funkcjonowanie rynków finansowych, red. H. Cioch, W. Łączkowski, J. Skoczylas, M. Chajda, Rzeszów 2008, s. 25-35,
- 5) *Cywilnoprawne przepisy ograniczające wysokość oprocentowania umów o funkcji kredytowej*, Studia Prawnicze KUL 2008 Nr 4 (36), s. 7-21,
- 6) *Ochrona praw klientów instytucji finansowych* [w:] Człowiek pomiędzy prawem i ekonomią w procesie integracji europejskiej, pod red. G. Dammacco, B. Sitek, O. Cabaj, Wyd. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn- Bari 2008, s. 107-114,

- 7) *Ewolucja zasad rządzących zobowiązaniem pieniężnym* [w:] Wyzwania w systemie bankowym w XXI w. red. A. Piotrowska-Piątek, P. Ruczkowski, Wyd. Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa, Kielce 2009, s.183-199,
- 8) *Konsekwencje niewykonania zobowiązania pieniężnego* [w:] Zaciąganie i wykonywanie zobowiązań, Materiały III. Ogólnopolskiego Zjazdu Cywilistów (Wrocław '2008), red. E. Gniewek, K. Górską, P. Machnikowski, Wydawnictwo C. H. Beck, Warszawa 2010, s. 39-49,
- 9) *Prawna problematyka płatności pieniądzem elektronicznym*, „Wrocławskie Studia Sądowe” 2014, nr 4, s. 9-22,
- 10) *Problemy uregulowania kodeksowego zobowiązań pieniężnych* [w:] 50 lat kodeksu cywilnego - perspektywy rekodyfikacji, red. P. Stec, M. Załucki, Wolters Kluwer, Warszawa 2015, s. 287-301,

Poniżej prezentowane są wyniki badań nad problematyką zobowiązań pieniężnych, sukcesywnie do czasokresu ich uzyskiwania. Podstawowe obszary tematyczne są ujęte **chronologicznie**.

[1] Specyfika zobowiązań pieniężnych w aktywnych oraz pasywnych czynnościach banku (badania w latach 2003 - 2004)

Przedmiotem badań były umowy kredytu bankowego, w tym kredytowanie kartami płatniczymi oraz relacje między działalnością kredytową banku, która powoduje wtórną kreację pieniądza, a działalnością depozytową, pod kątem przedawnienia roszczeń z umowy rachunku oszczędnościowego, w postaci certyfikatów depozytowych.

Stwierdziłem, że w przypadku płatności bezgotówkowych (kartą płatniczą) występuje duża liberalizacja kredytowania, zwłaszcza, że płatności takie nie są objęte wymogiem uzyskania zezwolenia dewizowego. Zbyt liberalnie podchodzi się do celu kredytowania, który stanowi element przedmiotowo istotny umowy kredytu bankowego. Kredytowanie przez bank powyżej nadwyżki pozwala posiadaczowi karty kredytowej na nabycie towarów lub usług na sumę przewyższającą jego zdolność płatniczą w chwili transakcji.

Inny wątek dotyczy charakteru prawnego karty kredytowej. Umowa kredytu bankowego należy do czynności bankowych *sensu stricto* określonych w art. 5 ust. 1 Prawa bankowego, co nasuwa kwestię czy emitowanie kart płatniczych o funkcji kredytowej, czyli kart kredytowych, jest czynnością bankową *sensu largo* z art. 5 ust. 2 Prawa bankowego, a także, czy nie stanowi to obejścia przepisów dotyczących licencjonowania banków. Umowa kredytu bankowego jest umową jednostronnie kwalifikowaną, w odróżnieniu od pożyczki. Skoro przyjmuje się szeroką definicję kredytu konsumenckiego, która obejmuje zarówno umowę kredytu bankowego, jak i umowę pożyczki, to kredytowanie takie wydaje się prawnie dopuszczalne.

Z kredytowaniem jako działalnością aktywną banków, związana jest ściśle działalność pasywna, czyli czynności depozytowe, a zwłaszcza depozyty oszczędnościowe, objęte szczególną ochroną z punktu widzenia egzekucji i terminów przedawnienia roszczeń o zwrot wkładu oszczędnościowego.

Kwestię tę rozważam w artykule pt. Przedawnienie roszczeń z umowy rachunku bankowego, „Przeгляд Sądowy” Nr 7-8/2004. Uznałem za właściwy dłuższy (dziesięcioletni) termin przedawnienia roszczeń z tytułu skapitalizowanych odsetek od certyfikatów depozytowych, do których mają zastosowanie przepisy o wkładach oszczędnościowych. Dłuższy termin przedawnienia nie dotyczy odsetek nieskapitalizowanych, gdyż nie stanowią one części składowej wkładu oszczędnościowego, a więc mogą przedawniać się z upływem lat dwóch, jak pozostałe roszczenia z tytułu umowy rachunku bankowego.

[2] Zależność zasad wykonywania zobowiązań pieniężnych od rodzaju pieniądza (badania w latach 2006 - 2009)

Przedmiotem badań była analiza wpływu rodzaju pieniądza (gotówkowego, bezgotówkowego, elektronicznego) na zasady zobowiązań pieniężnych, jak zasada nominalizmu, waloryzacji oraz znowelizowana zasada walutowości.

Zagadnienie stosowania zasad rządzących zobowiązaniem pieniężnym do wszystkich zobowiązań pieniężnych niezależnie od formy pieniądza jakim dokonywana jest płatność poruszyłem w referacie pod tytułem Ewolucja zasad

rzządzających zobowiązaniem pieniężnym - na konferencji Wyzwania w systemie bankowym XXI wieku zorganizowanej przez Wyższą Szkołę Ekonomii i Prawa im. prof. E. Lipińskiego w Kielcach oraz Wyższą Szkołę Humanistyczno-Przyrodniczą w Sandomierzu (-8 maj 2009 roku)

Rozważania na temat zastosowania zasad rządzących zobowiązaniem pieniężnym do pieniądza bezgotówkowego zostały opublikowane w pracy: Wyzwania w systemie bankowym w XXI wieku, red. A. Piotrowska-Piątek, P. Ruczkowski, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomii i Prawa, Kielce 2009, s.183-199. Problematyka stosowania zasady walutowości, nominalizmu i waloryzacji do wszystkich zobowiązań pieniężnych niezależnie od tego czy płatność będzie dokonywana pieniądzem gotówkowym, bezgotówkowym czy elektronicznym została scharakteryzowana w artykułach pod tytułem: Ewolucja form płatności od pieniądza gotówkowego do pieniądza elektronicznego, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego, Zeszyt 4 z 2006, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2006, s. 29-43. Na Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej w Nałęczowie „Najnowsze zmiany polskiego prawa prywatnego i publicznego a funkcjonowanie rynków finansowych” zorganizowanej przez TNO i K Oddział w Rzeszowie (3-5 październik 2008) wygłosiłem referat pod tytułem: *Wykonywanie zobowiązań, których przedmiotem są formy pieniądza bezgotówkowego*, opublikowany z uzupełnieniami w monografii „Najnowsze zmiany polskiego prawa prywatnego i publicznego a funkcjonowanie rynków finansowych” TNOiK Rzeszów, red. H. Cioch, W. Łączkowski, J. Skoczylas, M. Chajda, Rzeszów 2008, s. 25-35. Definicja pieniądza elektronicznego, stanowiąca, że ma on być wyrażony w jednostkach pieniężnych spełnia postulat jak najpełniejszej swobody wyrażania zobowiązań pieniężnych. Przepis nie precyzuje, w jakiej walucie ma być wyrażony pieniądz elektroniczny i w jakiej walucie ma nastąpić płatność za jego pomocą. Rozważania teoretyczne zawarte w badaniach były próbą ustalenia relacji waluty, w której wyrażone jest zobowiązanie w pieniądzu elektronicznym, do waluty płatności pieniądzem elektronicznym.

Trzeba podkreślić, że zagadnienie to zyskuje na znaczeniu w związku z nowelizacją zasady walutowości w Kodeksie cywilnym. Według aktualnego stanu prawnego, zobowiązanie wyrażone w walucie obcej może być zasadniczo spełnione w walucie polskiej. Nie zachodzi zatem tożsamość waluty wyrażania zobowiązania pieniężnego z walutą jego wykonania. Tożsamość waluty wyrażania i waluty wykonania zobowiązania ma miejsce tylko wówczas, gdy zobowiązanie

jest wyrażone w walucie innej, niż waluta polska i ma być wykonane w takiej samej walucie, co wynika z ustawy, umowy lub orzeczenia sądowego będącego źródłem zobowiązania. Przepisami ustawy, które stanowią *lex specialis* w stosunku do znowelizowanej zasady walutowości zawartej w kodeksie cywilnym są normy zawarte właśnie w ustawie o usługach płatniczych. W przypadku waluty pieniądza elektronicznego znajdują zatem zastosowanie przepisy ustawy o usługach płatniczych oraz znowelizowane przez tą ustawę przepisy prawa dewizowego, a nie art. 358 § 1 kodeksu cywilnego. Przy ich wykładni należy mieć na względzie nie tylko prostą wykładnię gramatyczną, lecz przede wszystkim wykładnię systemową i teleologiczną uwzględniającą specyfikę instytucji pieniądza elektronicznego. Zagadnienie powyższe nie doczekało się dotychczas szczegółowej analizy w polskiej doktrynie prawa oraz w pracach stricte ekonomicznych dotyczących płatności pieniądzem elektronicznym. Poprzez analizę poszczególnych przepisów należy stworzyć zasady generalne syntetyzujące specyfikę zobowiązań pieniężnych we wszystkich rodzajach pieniądza służących do dokonywania płatności.

[3] Skutki niewykonania zobowiązania pieniężnego, z uwzględnieniem ograniczeń wysokości oprocentowania (badania w latach 2008 - 2009)

Przedmiotem badań była analiza ewolucje przepisów zwalczających zjawisko „lichwy”, na tle uwarunkowań historycznych i kulturowych wpływających na tę sferę aktywności gospodarczej.

Problematyce przeciwdziałania lichwie poświęcone szereg publikacji oraz konferencji, w tym: *Ochrona praw klientów instytucji finansowych* [w :] „Człowiek pomiędzy prawem i ekonomią w procesie integracji europejskiej”, red. G. Dammacco, B. Sitek, O. Cabaj, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko Mazurskiego, Olsztyn- Bari 2008, s. 107-114, *Cywilnoprawne przepisy ograniczające wysokość oprocentowania umów o funkcji kredytowej*, *Studia Prawnicze KUL* 2008, Nr 4 (36), s. 7-21.

Między innymi stawiam tezę, że przepisy o odsetkach maksymalnych należy zastosować do odsetek za opóźnienie, których stopa określona jest umownie. Przedstawiam konsekwencje odpowiedzialności kontraktowej w razie niewyko-

kania lub nienależytego wykonania zobowiązania pieniężnego, z najistotniejszym skutkiem, w postaci odsetek, które należą się wierzycielowi zarówno w razie opóźnienia, jak i zwłoki. W razie wyrządzenia szkody wskutek zwłoki dłużnika, powstaje po jego stronie dodatkowy obowiązek odszkodowawczy.

W tej części badań postuluję szerokie stosowanie przepisów kodeksu cywilnego o odsetkach maksymalnych. Znajdują one zastosowanie do wszystkich odsetek z czynności prawnej, a zatem zarówno do odsetek kapitałowych. Zakres stosowania przepisów o tak ważnej funkcji społecznej nie powinien być ograniczony – jak to postulowała część środowiska prawniczego – do rozszerzenia przepisów o karze umownej na zobowiązania pieniężne. Negatywnym skutkiem takiego rozwiązania byłoby obchodzenie zakazu zastrzegania odsetek wyższych niż maksymalne przez zastrzeganie wygórowanych kar umownych przy zobowiązaniu pieniężnym. Natomiast w obecnym stanie normatywnym powyższego zagrożenia nie ma.

[4] Perspektywy rozwoju zobowiązań pieniężnych, w tym płatności za pomocą pieniądza elektronicznego (badania w latach 2009 - 2015)

Przedmiotem badań była analiza mankamentów regulacji prawnej dotyczącej płatności z wykorzystaniem formy pieniądza elektronicznego oraz jego skutków w zakresie kredytowania. Wnioski z tej analizy dotyczą zabezpieczenia prawnego procesu kreacji wtórnej za pomocą pieniądza elektronicznego. Wskazano również na mankamenty wnioskowanego przez niektórych przedstawicieli doktryny prawa rozszerzenia przepisów o karach umownych na zobowiązania pieniężne. Podstawowym problemem moich badań w tym okresie była dopuszczalność i warunki kredytowania za pomocą pieniądza elektronicznego.

Zagadnienie kreacji wtórnej za pomocą pieniądza elektronicznego będzie miało coraz większe znaczenie, gdyż tego typu płatności będą coraz powszechniejsze w obrocie. Problematyka ta nie została rozstrzygnięta w doktrynie ani orzecznictwie sądowym. W sytuacji, gdyby dopuścić możliwość kredytowania za pomocą instrumentu pieniądza elektronicznego poprzez kwotowe zwiększenie jego ilości w stosunku do kwoty uprzednio wpłaconej w gotówce lub uznanej na podstawie rozliczenia bezgotówkowego, to pojawia się problem monitorowania wielkości kreacji wtórnej z wykorzystaniem pieniądza elektronicznego.

Uznałem za konieczne doprecyzowanie definicji pieniądza elektronicznego w polskim prawie. Po uchwaleniu ustawy z 12 lipca 2013 r. o zmianie ustawy z 12 lipca 2011 r. o usługach płatniczych, dotyczy to nie art. 2 pkt 10 ustawy z 12 września 2002 roku o elektronicznych instrumentach płatniczych, która została uchylona, lecz art. 2 pkt 21 lit. a ustawy o usługach płatniczych, implementującej przepisy unijne poprzez uregulowanie materii pieniądza elektronicznego w jednym akcie normatywnym. Ustawodawca powinien przesądzić, czy dopuszcza możliwość kredytowania za pomocą pieniądza elektronicznego, a jeżeli tak, to powinien zapewnić warunki umożliwiające realizowanie polityki pieniężnej poprzez kontrolę wielkości kreacji wtórnej.

Starłem się udowodnić tezę, że prawo powinno dopuszczać możliwość kredytowania pieniądzem elektronicznym, ale jednocześnie wprowadzić ramy podmiotowe i wartościowe wielkości tzw. kreacji wtórnej. Taki postulat jest zgodny z tendencjami w prawie Unii Europejskiej. Rozwiązanie takie byłoby spójne pod względem praktycznym jako zbliżone do jednej z form pieniądza elektronicznego, jakim jest tzw. elektroniczna portmonetka, która pod wieloma względami upodabnia się do karty płatniczej.

Oceniałem również docelowy zamiar ustawodawcy, czyli pełną transpozycję prawa Unii Europejskiej w zakresie działalności instytucji pieniądza elektronicznego, co nastąpiło dopiero w wyniku uchylenia przepisów ustawy o elektronicznych instrumentach płatniczych przez nowelizację w sierpniu 2013 roku ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych.

Nowelizacja przepisów o wydawaniu pieniądza elektronicznego znosząca limit górny emitowanego pieniądza na poziome równowartości 150 euro daje taką możliwość. Jednakże nadmierne zadłużanie się za pomocą pieniądza elektronicznego może grozić za dużą kreacją pieniądza bezgotówkowego.

Doświadczenia kryzysu w globalnym systemie bankowym wykazały, że sfera kreacji pieniądza kredytowego i emisji pieniądza gotówkowego jest materią, która w największym stopniu wpływa na sytuację gospodarczą kraju. Dlatego konieczne jest skuteczne wpływanie na wielkość kreacji wtórnej pieniądza kredytowego. Tym ważniejsze będzie to zagadnienie w przypadku, gdyby dopuści kredytowanie za pomocą instrumentu pieniądza elektronicznego. Konieczne będzie takie ograniczanie sfery swobody umów, aby za pomocą przepisów publicznoprawnych

doprowadzić do wyważonej wielkości kreacji wtórnej pieniądza kredytowego, który powstanie przy zwiększonej wartości w stosunku do wcześniej wpłaconych środków. Pozwoli to na lepszą kontrolę kreacji pieniądza w ten sposób. Konieczne jest również zapewnienie należytej ochrony konsumentów kredytowych.

Podstawowe znaczenie mają przepisy „antylichwiarskie” dotyczące odsetek maksymalnych, które powinny być stosowane także do odsetek za opóźnienie. Należy uniemożliwić próby działań *praeter legem* w tym zakresie.

Uważam też, że błędem byłoby rozszerzenie przepisów o karze umownej na zobowiązania pieniężne, gdyż mogłoby to doprowadzić do stosowania kar pieniężnych (zamiast odsetek) wyższych, niż dopuszczone przez prawo.

Jako element ochrony konsumenta elektronicznego instrumentu płatniczego sugerowałem wyposażenie go we wbudowany mikroprocesor (a nie tylko pasek magnetyczny), czego niestety nowelizacja przepisów dotyczących pieniądza elektronicznym nie przewiduje.

Końcowa refleksja jest niepokojąca, albowiem stwierdzam, że regulacja prawna zobowiązań pieniężnych w polskim systemie prawnym podlega licznym, często koniunkturalnym, zmianom. Dlatego uznaję, iż ostateczne ukształtowanie przepisów prawa o zobowiązaniach pieniężnych jest procesem nieukończonym, a więc wymaga dalszych badań.

IV. OPIS POZOSTAŁEGO DOROBKU I AKTYWNOŚCI NAUKOWEJ

A. Publikacje naukowe i twórcze prace zawodowe

Na łączną liczbę **40 prac opublikowanych** składają się:

1. monografie i rozdziały w monografiach	10
2. artykuły w innych recenzowanych pracach zbiorowych	15
3. artykuły w recenzowanych czasopismach naukowych	7
4. publikacje elektroniczne	5
5. opinie prawne	3

Publikacje zostały wyszczególnione w odrębnym wykazie.

B. Aktywność konferencyjna

Po 2002 roku:

- trzykrotnie byłem **członkiem komitetów organizacyjnych** ogólnopolskich konferencji naukowych,
- brałem czynny udział (polegający na wygłoszeniu referatu) w **3 konferencjach międzynarodowych**,
- brałem czynny udział (łącznie z wygłoszeniem referatu) w **35 ogólnopolskich konferencjach** naukowych.

Szczegóły udziału w konferencjach prezentuję w odrębnym zestawieniu

C. Aktywność dydaktyczna

1. W mojej pracy dydaktycznej wykładałem następujące **przedmioty**:
  - prawo cywilne (część ogólna, prawo rzeczowe, prawo zobowiązań)
  - prawa prywatne międzynarodowe
  - prawo bankowe
  - prawo ubezpieczeń gospodarczych
  - prawo własności intelektualnej
  - prawo wyznaniowe
2. Wypromowani absolwenci

Na kierunku prawo (studia stacjonarne i niestacjonarne) oraz na uzupełniających studiach magisterskich na kierunku administracja **byłem promotorem około 120 prac magisterskich**. Szczegóły prezentuję w oddzielnej informacji.

D. Współpraca międzynarodowa

- wykład nt. *Zawieranie umów cywilnoprawnych z jednostkami samorządu terytorialnego*, wygłoszony 16 marca 2012 r., w ramach Studium Filozoficzno-Etyczno-Społecznego im. Jana Pawła II w Paryżu,
- wykłady (w języku ang.) nt. *The Right to Compensation in Polish and International Law* oraz *The Ordinary and Special Testaments in Polish Law*, wygłoszone 27 listopada 2014 r. dla doktorantów na Wydziale Prawa Uniwersytetu Pavla J. Szafarika w Koszycach (Słowacja),
- referat pt. *Zwalczanie prania brudnych pieniędzy a finansowanie państwa islamskiego*, w dniu 8 kwietnia 2016 r. na Międzynarodowej Konferencji „Prawne aspekty polityki migracyjnej Unii Europejskiej a bezpieczeństwo wewnętrzne państw członkowskich” Katolicki Uniwersytet Lubelski
- referat pt. *Problemy prawne związania duchownego tajemnicą spowiedzi*, w dniu 13 września 2017 r. na Międzynarodowej Konferencji, Badin (Słowacja)

E. Przynależność do organizacji i stowarzyszeń

- od 2010 roku – członek - współpracownik Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Lublinie
- od 2009 roku – członek oraz sekretarz Komisji Rewizyjnej Polskiego Towarzystwa Prawa Wyznaniowego

F. Uzyskane nagrody

- Medal Europejski Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej, za opracowanie programu kształcenia z prawa bankowego on-line (2006)
- Nagroda indywidualna III stopnia Rektora Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (2007)

.....